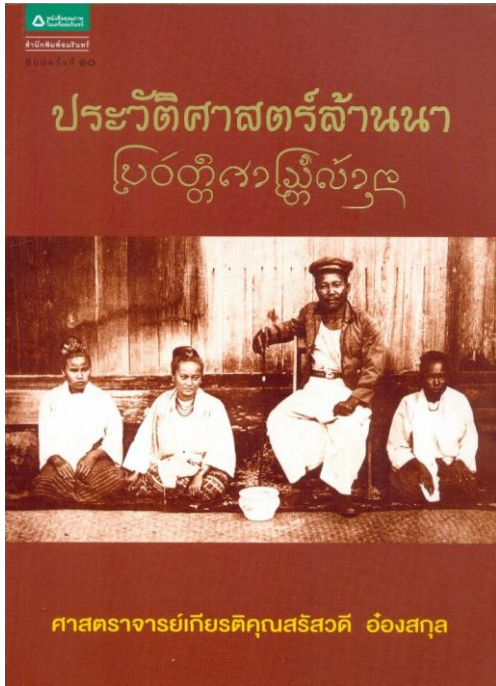


## บทวิจารณ์หนังสือ

### ประวัติศาสตร์ล้านนา (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 11)

ผู้แต่ง ศาสตราจารย์เกียรติคุณสรสวดี อ่องสกุล

สำราญ ผลดี



การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือ ประวัติศาสตร์ล้านนา ผู้เขียนแบ่งเนื้อหาออกเป็นบท จำนวนทั้งสิ้น 10 บท โดยในช่วงแรกผู้เขียนใช้ช่วงเวลาในการนำเสนอ ยกเว้นบทที่ 1 ที่เป็นการปูพื้นฐานการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนา และตั้งแต่บทที่ 2 เป็นต้นไปผู้เขียนจึงเริ่มอธิบายถึงประวัติศาสตร์ล้านนาโดยเริ่มตั้งแต่ยุคแคว้นแคว้น - นครรัฐในดินแดนล้านนาก่อนกำเนิดอาณาจักรในพุทธศตวรรษที่ 19 บทที่ 3 และ 4 กล่าวถึงอาณาจักรล้านนา (พ.ศ.1839 – 2101) ในประเด็นพัฒนาการของอาณาจักร การปกครอง เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านนาและรัฐไทยใกล้เคียง บทที่ 5 กล่าวถึงล้านนาสมัยที่พม่าปกครอง (พ.ศ.2101 – 2317) ซึ่งตั้งแต่บทที่ 2 ถึงบทที่ 5 นี้คือส่วนที่ผู้เขียนได้

ปรับปรุงเพิ่มเติมมาในช่วงหลัง จากนั้นผู้เขียนอธิบายว่าเป็นประวัติศาสตร์ล้านนาในยุคใหม่หรือที่เขียนไว้แต่เดิม บทที่ 6 นำเสนอถึงล้านนาสมัยเมืองประเทศราชแห่งราชอาณาจักรสยาม (พ.ศ.2317 – 2442) บทที่ 7 อธิบายประเด็นเกี่ยวกับอิทธิพลจักรวรรดินิยมตะวันตกในล้านนาและปัญหาที่เกิดขึ้น บทที่ 8 อธิบายประเด็นการรวมหัวเมืองประเทศราชล้านนาเข้าสู่ส่วนกลาง ล้านนาสมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ บทที่ 9 อธิบายถึงสังคมและเศรษฐกิจของล้านนา (พ.ศ.2317 – 2476) และบทที่ 10 ผู้เขียนอธิบายในประเด็นของภาคเหนือในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

อาจสรุปได้ว่าผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ล้านนาในยุคโบราณที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ตั้งแต่บทที่ 2 ถึงบทที่ 5 ซึ่งแต่ละบทจะใช้ช่วงเวลาเป็นตัวกำหนดเนื้อหา และล้านนาในยุคใหม่ที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ตั้งแต่บทที่ 6 ถึงบทที่ 10 ที่ผู้เขียนใช้วิธีการวิเคราะห์เป็นประเด็นตามเนื้อหาแต่ละบท วิธีการนำเสนอดังกล่าวทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ในแง่มุมต่างๆ ในความเป็นล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

ประเด็นที่น่าสนใจของการปรับปรุงเนื้อหาใหม่นี้ (ตั้งแต่ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นมา) คือ แต่เดิมนั้นเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนาในยุคใหม่หรือตั้งแต่การฟื้นฟูบ้านเมืองล้านนาโดยกลุ่มเจ้าเจ็ดตน (พ.ศ.2317) จนกระทั่งสิ้นสุทธระบบเทศาภิบาล (พ.ศ.2476) โดยเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนาสมัยโบราณที่ย้อนจากสมัยพระเจ้ากาวิละขึ้นไปจนถึงยุคโบราณ ซึ่งแน่นอนว่า

การศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเรื่องยากมากกว่าสมัยใหม่ที่เขียนไว้ในครั้งแรก ด้วยข้อจำกัดด้านข้อมูล เอกสารหลักฐานที่ยากต่อการตีความมากกว่า เช่น คัมภีร์โบราณ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ที่ผู้เขียนใช้ทั้งหลักฐานที่ยังไม่ได้ทำการปริวรรตรวมถึงที่ปริวรรตแล้ว

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ การเป็นผลงานวิชาการบุกเบิกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของล้านนา ซึ่งแม้ว่าก่อนหน้านี้อาจมีความรู้เกี่ยวกับล้านนาศึกษาจะมีอยู่ไม่น้อยในรูปของหลักฐานทางประวัติศาสตร์รูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่องค์ความรู้เหล่านี้มีลักษณะกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษารวบรวมอย่างเป็นระบบแล้ว ผลงานชิ้นนี้จึงนับได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านประวัติศาสตร์อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งล้านนาคดีศึกษา ซึ่งชนัตววรรณะภูมิ (2558: คำนำผู้จัดพิมพ์) มองว่าเป็นประโยชน์อย่างน้อยใน 2 ประการคือ 1.เป็นเอกสารวิชาการที่ผู้เขียนได้ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ และ 2.เป็นผลงานที่ได้ประมวลข้อสนเทศล้านนาคดีศึกษาด้านประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) และหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในฐานะที่เป็นข้อสนเทศทางล้านนาคดีศึกษา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อเด่นของหนังสือเล่มนี้จะเป็นงานบุกเบิกประวัติศาสตร์ล้านนาเล่มแรกที่ให้ข้อมูลรายละเอียดที่ลุ่มลึกต่อประวัติศาสตร์อันยาวนานของล้านนา ทว่าความที่เป็นงานบุกเบิกก็ย่อมนำมาซึ่งข้อจำกัดบางประการในความบุกเบิกนั้นและส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ที่สุดของหนังสือด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ด้วยธรรมชาติของการศึกษาประวัติศาสตร์ประการสำคัญคือความสมบูรณ์ของประวัติศาสตร์ที่ทำการศึกษาย่อมเปลี่ยนแปลงได้หากว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใหม่มาอธิบายเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ที่ย้อนหลังกลับไปยิ่งไกลมากความชัดเจนของเรื่องราวที่เกิดขึ้นก็ย่อมเลือนรางออกไปซึ่งอย่างน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้มาและการตีความจากหลักฐานนั้น ก่อนการนำเสนอให้เป็นเรื่องราว

ประเด็นดังกล่าวดูเหมือนว่าผู้เขียนก็ทราบเป็นอย่างดีโดยระบุไว้ในคำนำในการจัดพิมพ์ครั้งที่สอง และครั้งที่สามว่า “ความที่เป็นงานบุกเบิกก็เป็นข้อจำกัดในตัวเอง ผู้เขียนหวังเพียงให้หนังสือเล่มนี้เป็นเสมือนหลักกิโลเมตรแรกๆ บนเส้นทางอันแสนไกลและซับซ้อนของการศึกษาประวัติศาสตร์ล้านนา” จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเปิดกว้างทางความคิดอย่างมากและสะท้อนความเป็นครูและความเป็นนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

ความน่าเชื่อถือของหนังสือเล่มนี้ไม่เพียงอยู่ที่การศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย จำนวนมาก และระยะเวลาในการเขียนที่ยาวนานเท่านั้น หากแต่หนังสือเล่มนี้ยังมีลักษณะของการเป็น “งานวิจัย” และ “งานเขียนตำรา” ร่วมกัน กล่าวคือในแต่ละประเด็นที่นำเสนอ ผู้เขียนทำงานสองด้านไปพร้อมกันทั้งการทำวิจัยที่มีการวิเคราะห์จากนั้นก็นำเนื้อหาที่ผ่านการวิจัยนั้นมาเรียบเรียงให้เป็นตำรา และเมื่อเขียนเป็นตำราแล้วผู้เขียนก็นำประเด็นที่มีอยู่ในตำรานั้นไปทำการวิจัยซ้ำต่อ

ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีความสำคัญต่อความสมบูรณ์ของหนังสือประวัติศาสตร์ล้านนาอย่างมาก เพราะหนังสือที่ได้ไม่ใช่เพียงการรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาให้เป็นเรื่องราวเท่านั้น หากแต่เนื้อเรื่องทั้งหมดได้ผ่านกระบวนการการทำวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว

สรุปได้ว่า หนังสือเรื่อง “ประวัติศาสตร์ล้านนา” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณสร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุลเล่มนี้ ถือเป็นผลงานด้านประวัติศาสตร์ล้านนาบุกเบิกที่มีความน่าเชื่อถือ มีความสมบูรณ์ตามหลักวิชาการ อันเนื่องด้วยความที่ผู้เขียนเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ ทำการศึกษาวิจัยด้านประวัติศาสตร์ล้านนาอย่างต่อเนื่องในหลากหลายแง่มุมรวมเป็นระยะเวลาหลายสิบปี ส่งผลให้หนังสือประวัติศาสตร์ล้านนาของผู้เขียนมีลักษณะที่เป็นแบบเฉพาะของตนเอง ที่ครอบคลุมเนื้อหาของประวัติศาสตร์ล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างสมบูรณ์ มีความน่าเชื่อถือ และที่สำคัญเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมอย่างมาก ทั้งการศึกษาค้นคว้าด้านท้องถิ่นศึกษาหรืออาณาจักรล้านนา จนถึงนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการที่สนใจศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงได้

#### ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ผลดี

สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยธนบุรี

248 ซ.เพชรเกษม 110 ถนนเพชรเกษม หนองค้างพลู หนองแขม

กรุงเทพมหานคร 10160

ltee007@hotmail.com